

Redacția:  
Strada Beriului Nr. 2.

Toate manuscrisurile ce privesc conținutul foii sunt a se adresa redacției.

Manuscrisurile nu se înapoiază — Epistole nefrancați nu se primesc.

Un număr costă 16 bani.

# ACTIVITĂȚEA

Foaie politică, economică, socială și literară.

Administrația:  
Strada Beriului Nr. 2.

Prețul de abonament:  
pe an 8 cor., pe 1/3 de an 4 cor., pe trei luni 2 cor.  
Pentru România și străinătate  
Pe an 20 franci.

Inserțiunile se acordează conform tarifului obicinuit.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

## SINODALITATE

Libertatea religioasă stă în așa legătură strânsă cu libertatea statului, încât numai pe acest stâlp dublu se ridică cu siguranță edificiul statului. De această idee reală și netăgăduită a fost pătruns și plasmuitorul statutului organic, marele Arhiepiscop Andrei, când a depus principiile sale mântuitoare în opul său, de a căruia binecuvântate roade se bucură azi urmașii bisericii gr.-ortodoxe române, prin corpurile lor reprezentative, cari chiar în timpul de față sunt coadunați, pentru rezolvirea afacerilor lor culturale, bisericesti-școlare, în Sibiu, Caransebeș și Arad.

Urmașii, și în parte contemporanii aceluia Arhiepiscop, neîntrecut în activitate, pentru fericirea coreligionarilor săi, pot și sunt datori a-și aduce aminte, cu pietatea recerută și nefățărită, de mentorul lor, care a ridicat pe credincioșii săi în șirul popoarelor culte, prin aceea, că le-a dat o lege bisericască constituțională, dintre cele mai desvârșite, la care, cu oare-care jaluzie, privesc dușmanii neamului românesc.

Este constatat, că biserica română ortodoxă a suferit multe persecuțiuni și asupriți în decursul secolilor, însă cu toate acestea ea și-a păstrat și ritul și, mai presus de toate, limba, ear' constituțiunea i-a câștigat-o marele Metropolit Șaguna.

În urma acestora putem zice despre noi cu multă trufie, ca și Sthenel în Homer: *«Mulțumim cerului, că noi suntem cu mult mai bine decât părinții noștri.»*

Dacă cetim, cu atențiunea cuvenită, cuvântările de deschidere ale sinoadelor din Sibiu și Caransebeș, apoi din acelea nu transpiră alta, decât înbărbătare la muncă cinstită, reală și spornică, în ale înaintării, pe terenul bisericesc-școlastic.

Cuvintele arhiepiscopice, pronunțate cu atâta iubire și dornicie „ca toți cei angajați la serviciul apostolice, să lucreze din toate puterile, ca cele două așezăminte sfinte, *biserica noastră națională și școala noastră confesională*, să devină adevărate izvoare de lumină și cultură religioasă, din cari clerul și poporul nostru să se adape și să se într-armeze cu armele minții și ale cunoștinții celei adevărate”, trebuie să dea impuls deputaților sinodali, fără osebite de tagmă, a conlucra din toate puterile la înaintarea acelor așezăminte culturale, întonate de Înalt Prea Sfinția Sa, actualul Arhiepiscop și Metropolit, recunoscut de mare, în ale chivernisirei și sporirii averilor bisericesti-școlare și fundamentale.

Solidaritatea, la care apelează, cel mai cinstit Arhiepiscop, din Caransebeș, în cuvântarea sa de deschidere, apoi

confidența, cu care se adresează către sinodul eparchial »mâna dreaptă a lui Șaguna« de odinioară, sunt tot atâtea garanții sigure, că soarta acestei eparchii este depusă în mâni dibace, ear' corectitatea, în ale administrării averii, este viul exemplu, ereditat de întemeietorul constituției bisericii ort. române.

Ce se ține de eparchia Aradului, noi cești dela »Activitatea«, suntem deocamdată rezervați, în urma multor peripeții, ce în timpul mai recent, înșiși au dat în vileag. Dorința noastră nestrămutată este, ca și aci toate să se conde la bun sfârșit.

Chemarea deputaților, peste tot, este și rămâne numai aceea, ca aleșii poporului, să aștepte firul de iarbă vindecător.

Datorința imperativă a reprezentanților poporului mai este, ca în bună înțelegere, să conlucre, în cadrul art. de lege IX. din anul 1868 și a statutului organic, la rezolvirea agendelor puse la ordinea zilei în actualele ședințe sinodale. Împlinite acestea toate întocmai, vor împlini și dorințele Arhiepiscopilor, optate în cuvântările de deschidere a sinoadelor.

Dând întru toate mulțumită conducerii veți împlini voința lui Dumnezeu și a comitenților.

## „Forme goale“.

Constatându-se la adunarea generală trecută a »Ardeleni«, că direcțiunea acestui institut a realizat afaceri de sume foarte însemnate fără conlucre;

a plătit o sumă de aproape 40 mii coroane, a cumpărat realități, de 65.000 cor. și 34.000 cor. tot fără conlucre;

a vândut o moșie cumpărată mai departe, ear' fără conlucre;

a vândut o casă din fruntea pieței Orăștiei cu 32.000 cor., contra unui conlucre a direcțiunii, care zicea, că se se vînză numai cu prețul inventarului, ce era 34.000 coroane, însă cu investiriile făcute avea realitatea aceasta o valoare de aproape 46.000 coroane. S'a vîndut eacă așa pe sub mână, unui membru a comitetului de supraveghere, A. P. Barcianu, care de-atunci a venit în grația clicei alias Dr. Mihai, de când a sistat »Revista Orăștiei«, care prin unii articli sinceri, începuse a deveni neplăcută, clicei reuțăcioase.

Firește toate aceste le-a făcut stimabilul Dr. Ioan Mihai, ca director executiv; care, tot ca director executiv precum am amintit mai adeseori, ridică valorile cambiilor luate dela țărani pentru prăștila ce le vindea el; fără însă să subscrie și d-sa cambiile, dovadă că-i om practic; el bagă banii la buzunar, apoi »Ardelena« vază de unde, când și cum îi va scoate.

La adunarea generală dl Dr. A. Munteanu a dificultat ușurința aceasta scandalosă, și a pretins că formele prescise să se respecte etc.

Înțeleptul președinte (?) a comitetului de supraveghere, dl medic Dr. I. Pop, a enunțat atunci marele principiu epocal (!), că: »ce mai vorbim atâtea de »forme goale« (!) că doară și dacă se respectează formele, se pot comite »furături«!

O! ce mai dragă de teorie juridico-comercială? apoi tocmai de pe buzele unui »supraveghietor«!

Ce mai supraveghere? risum te-neatis.

\*

Toate mofturile acestea sunt efluxurile slăbănoage a solidarității clicășilor; prin care fiecare, mic și mare, se ține deobligat a cânta elogii, ortacului seu, dacă face acela și cele mai mari proștii posibile.

E bine să se știe, că formele legale, cari sunt de lipsă pentru asigurarea intereselor acționarilor, și dacă nu sunt goale, acești »financieri« celebri le consideră de forme goale.

Noi în timp scurt îi vom aduce la reson, și vor vedea că formele acestea nu-s goale, ci-s obligatoare; și dacă e vorba de »golătate«, apoi aceea nu-i în formele legale, ci în capabilitatea lor de a aplica prescisele legii.

## CONFERENCE ÎNVEȚĂTOREȘTI

Învețătorii gr.-or. din protopresbiteratul Orăștiei și-au ținut conferența la 18, 19 și 20 l. c. în Orăștie sub conducerea mult onorabilului Domn protopresbiter V. Domșa ca comisar consistorial. După serviciul divin ce a premerș conferenței, comisarul conducător deschide ședința prin o frumoasă și instructivă cuvântare, urmează apoi tractarea temelor, prelegerile practice și criticile făcute cu destulă demnitate și obiectivitate. O tractare mai intensivă a avut tema pusă de ven. Consistoriu: »pentru-ce se observă mare nepăsare și pentru-ce nu se manifestează mai multă însuflețire în activitatea mai multor învețători, ai noștri? Și cum s'ar putea ajunge aceea însuflețire?« Conferența, din multele cauze, motive, înșirate de membrii conferenței anunță de conlucre: Nepăsarea . . . . .

Nepăsarea ce afirmative se manifestează în activitatea mai multor învețători urmează din cauzele că:

1. Cei mai mulți învețători primesc foarte neregulat salariul și altcum atât de mic, încât chiar și când regulat îl primesc, abia își pot acoperi lipsele zilnice.

2. Lipsa de emulare la învețători încă e cauza nepăsării și neînsuflețirii. Într'adevăr nimica nu poate stîrni în unii învețători acel simț. Învețătorul român gr.-or. fie el cât de diligent, de calificat, împlinească-și datorința cu zel, cu abnegațiune, totuși nu poate spera la nici o înaintare, nici chiar la un post de mai bine dotat. Până când într'alte țări, d. e. Germania, a ajuns ministru de culte un învețător popular, la noi nu-i este permis batăr a aspira la postul unui referent școlar. În țara noastră sunt inspectori școlari regești, înaintați la acel post și rang din învețători cu pregătiri de 4 clase gimnasiale și preparandia.

Pentru-ce oare la noi, cel puțin postul de referent școlar nu se poate ocupa de un învețător absolut de gimnasiu, care dovedește

aptitudine și diligență și care și-a jertfit 10—20 ani în școala populară? Pentru-ce e preferit un simplu teolog sau un amplotiat administrativ? care nu și-a câștigat nici un merit pe terenul școlar, n'are cunoștință nici de școală nici de referințele între învețători și popor.

3. Șicanele, neîndreptățirile ce le suferă învețătorii dela popor și dela superiorii săi încă nasc indiferentism. Sunt sute de casuri că învețători bine pregătiți, devotați carierei lor, sîrguincioși, conștii de chemarea lor, cari cu drag își împlinesc datorința în cutare comună și fericitul învețător își primește merita laudă și recunoștință, e respectat de toți. Dar' după un an doi se căsătorește după placul său și nu după a cutărui bocotan, om cu influință în comună, care are aspiranță de dascăl și din ziua căsătoriei nu mai este învețător de treabă, nu e mai mult bun, afară cu el din școală! Acum se deslănțuesc și șicanele, urmează acușele una după alta, până când referințele școlare, ca se nu-l mai molesteze atâtea plri, sfătuște pe învețător mai bine să-și părăsească postul decât să fie expus atator masacrări. Tot așa o pățește și învețătorul, când fiul preotului sau a altui om a absolvat preparandia.

4. În posturile învețătorești se instituesc prea mulți învețători (așa numiți simbriași) fără calificare recerută, cu preterarea altor învețători cu pregătire și calificatiune, ceea-ce jignește prea mult în ambițiunea, vază și vrednicia celor într'adevăr chemați la cariera învețătorească.

5. De multe ori se desgustă învețătorul, când vede că: nu e deajuns sprijinit din partea autorității școlare în afacerile lui preste tot și cu deosebire în pretensiunile lui juste.

6. Sunt prea mult lăsași învețătorii, aproape exclusiv, judecății arbitrară a poporului, care abuzează de drepturile ce-i ofera »statutul organic«.

7. Nu mai puțin excită indiferentismul disprețul poporului și desconsiderarea autorității școlare ce le întimpină învețătorul. E caz concret, că într'o comună servise un învețător 12 ani. Învețător deplin calificat, absolut de gimnasiu (cu atestat de maturitate), de teologie și pedagogie, care mai înainte ocupase post de director la școale normale. După 12 ani de serviciu în acea comună numărul învețătorilor se înmulțește cu un absolut de preparandie, care numai cu 3 luni de zile mai înainte părăsise băncile școlii, fără examen de calificatiune, cu pregătire de 4 clase gim. Avînd atunci a se alege un director la acea școală, comitetul parochial alege pe învețătorul de nou numit și — autoritatea școlară aprobă alegerea.

Ear' la întrebarea că: cari ar fi mijloacele ce ar putea face să dispară, nepăsarea învețătorilor în activitatea lor și cum s'ar putea ajunge la o însuflețire?

Să răspunde: Să se îndure prea venerabilul Consistoriu Arhiepiscopescan a dispune delăturarea reletor și neajunsurilor înșirate mai sus și atunci li asigurăm că, nepăsarea dispare de sine, ear' în locul de unde a fugit inditerentismul, acolo incolțește, crește și se desvoaltă însuflețirea.

Sâmbătă la 11 oare s'a închis conferența și învețătorii s'au depărtat vooși că și-au putut împărtași reciproc cunoștințele. O singură împrejurare neplăcută a fost, că intelligența română din Orăștie, afară de preotul Ioan Moța, ca raportor al »Bunului Econom«, nu a cercetat conferența. E semn rău a desprețui pe educători, căci prin aceea desconsideri chiar educațiunea copiilor ței. Să pri-

vim pe Maghiari, și vom vedea că conferențele, sau mai bine zis ședințele reuniunilor lor învățătoarești sunt cercetate și de comiți supremi, clasa cea mai cultă a lor se află în conferențele învățătorilor și iau parte la banchetele lor. Oamenii noștri sunt atât de răpiți de materialism, încât educațiunea o țin de un bagatel. Mulți socotesc că au făcut desul dacă lasă după ei multă avere copiilor lor. Dar' amar se înșală.

### Raportorul.

## ADUNAREA GENERALĂ DELA „ARDELEANA“

(Urmare și fine.)

După cetirea și ascultarea acestei propuneri speciale a comit. de supraveghiere, aclus la raportul aceluia, ca și care abia se va fi aflând în anele și arhivele băncilor preste tot, în înțelesul cărora, comit. de suprav. a deviat cu desăvârșire dela prescripsele statutului §. 41—44 și a legii com. §. 194—196, întru cât a luat parte în comisiune mixtă împreună cu membrii din direcțiune (ceva numai auzit, incompetent și contrar legii) făcându-se investigatori, apărători și totodată și judecători a gravaminelor ridicate asupra direct. executiv în special, asupra direcțiunii și propriaminte asupra lor înșiși.

Cât este de necualificată această procedură numai pomenită, o lăsam la aprecierea alor vre-o 80 de institute economice române, conducătorilor aceluia, apoi în cazul acesta concret nu prindă pe nimeni mirarea, dacă siliți suntem a apela la torurile justițiare competente în afaceri.

După-ce cele trei propuneri monstre de altcum ne puse la ordinea zilei, ale comit. de suprav. erau basate pe atari acte de investigație, procese verbale, declarațiuni scrise și diferite protocoale, acțiunea L. Bercian cere cetirea aceluia în plenul adunării generale.

Membrul comit. de suprav. Dr. R. Dobo pe lângă ajutorul președintelui comit. de suprav. Dr. Ioan Popu, a cetit toate actele referitoare la această afacere odioasă, din care nu transpiră alta, decât că comisiunea mixtă din 2 membrii ai direcțiunii: Ioan Mihaiu și Dr. S. Erdélyi și 2 membrii ai comit. de suprav.: Dr. I. Pop și Aurel P. Bercianu, sub conducerea președintelui direcțiunii și totodată dir. substituit, în urma abdicării directorului Dr. I. Mihui, N. Vlad, care din urmă ocupă două posturi incompatibile cu §. 15—22 a regulamentului pentru afacerile interne, iau de basă a investigații alinee de alinee a articolului apărut în No. 2 al »Activității« sub rubrica »reflexiuni la un banchet economic în Orăștie.«

Din procesele verbale voluminoase se constată, că comisiunea unică în felul ei nu face pe investigatorul, fără să obtrude ca apărător al directorului și a faptelor sale.

Comisiunea exmisă a dovedit până la evidentă, că nici cea mai primitivă cunoștință nu posedă despre modul cum are a se face o investigație obiectivă.

Sub ce fel de împrejurări și sub cari impresiuni s'au pus pe hârtie fasiunile celor ascultați în chestie, apoi dacă luăm în băgare de seamă timpul cel lung de două luni, în care s'a făcut cercetarea, de voe de nevoe trebuie să conchidem, că totul a fost un ce forțat, unilateral și neobiectiv.

Ne pare rău, că nu suntem în poziție a putea publica voluminosul act de investigație în întreg conținutul lui, care este o vrednică basă și substract al propunerii aclusă la raport. comit. de supraveghiere. Publicat acesta fără comentariu, ar servi de informator viu al afacerilor acestui institut deoparte, ear' de altă parte a procedurii comisiunii și capabilității ei.

Fiind timpul înaintat, adunarea se amână pe după amiază la 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> oare.

Redeschisă adunarea Dr. Pop mai referă asupra sumei de mijlocire plătită fără concluderile avocatului Dr. Klein.

Dr. Stefan Erdélyi, membru direcțional, cere constatarea celor afirmate de membrul direct. Ioan Mihaiu, cu privire la lumina electrică folosită în casa sa în măsură mai mare de cum plătește la institut. Neagă că el ar beneficia de lumină mai mare de cum plătește.

Ioan Mihaiu afirmă că conducătorul electricității R. Kaess însuși ar fi făcut arătare la direcțiune.

Acțiunea L. Bercian pretinde cetirea contractului încheiat cu proprietarul stabilimentului R. Kaess. Notarul adunării P. Belei, cetește contractul în text unguresc, cu care prilej se constată, că întabularea acestui contract nici până azi nu s'a făcut. Tot acțiunea L. Bercian cere cetirea părerii jurisconsultului institutului, referitor la acest contract de însemnătate. Jurisconsultul este de părere, că așa după cum sunt concepute stipulațiunile contractului, institutul va suferi daune. Condițiunile cu orașul sunt asemenea nefavorabile pentru institut. Concesiunea ca atare este un drept personal, de care institutul asemenea nu s'a asigurat. Tot referitor la afacerea cu electrica se cetește votul separat al membrului direcțional I. Mihaiu, prin care conținutul adevărat al protocolului direcțiunii îl trage la îndoială.

Având cuvântul acțiunea L. Bercian, zice cam următoarele:

După cele auzite și zise din partea membrului direcțional Ioan Mihaiu și a acțiunea Dr. Aurel Muntean, s'ar părea că toate punctele îngreunătoare, tot atâtea gravamine daunificatoare pentru acțiunea și abuzuri, au fost aminite, încât altele nici n'ar mai exista. În fapt sunt multe, însă nici pe departe nu sunt exhaustate toate, câte direcțiunea și cu deosebire directorul executiv le-a comis în detrimentul și pe contul institutului.

Cu raportul direcțiunii amână să de clar, domnilor acțiunea, cari nu sunteți preocupati de cultul personal, că Bilanțul și actele referitoare la această adunare sunt contrar dispoziției legii comerciale puse la pertractare. Anul de față, adică 1900 despre care este vorba a fost bogat, nu însă în rezultate bune, fără în cele mai rele și păgubitoare, fărădelegile comise contra statutului și regulamentului intern sunt sumedenii, pe cari ați binevoit a le auzi dela antevorbitorii.

Creșterea activelor, de aproape un jumătate milion, nu stă în raport cu profitul meșteșugit de 3028 cor. 36 fil. prezentat cu atâta emfasă din partea direcțiunii și înțonat cu atâta fudulie din partea directorului executiv Dr. I. Mihui.

Ridicarea creditelor de Cont-curent au fost sbiciuite cum se convine, nerentabilitatea aceluia, dovedite ca lumina zilei, ear' pagubile ce vor urma și în viitor, cu deosebire din întreprinderea electrică, asemenea au fost argumentate pe deplin.

Este fapt constat, că direcțiunea a trecut limitele competenței sale, când a făcut întreprinderea cu R. Kaess fără autorizare dela adunarea generală.

În cadrul operațiilor nu sunt susceptibile și afaceri industriale, prin urmare a lua împrumut de reescompt cu 7—8% și a-l plasa în cont-curent, care abia produce 2%, este păgubitor și în câți-va ani va consuma venitele incuse dela împrumuturile institutului, pentru cari clientela plătește 8—10% interese.

Modul cum se cumpără și se vind realitățile la institut, s'a dovedit pe deplin din partea antevorbitorilor. Constat și eu, că acelea se fac totdeauna pe sub mână, care împrejurare tristă este tot în aceeași măsură păgubitoare pentru acțiunea și împreună cu anumite favoruri pe seama celor cari le efectuează.

Aserțiunea din raport, că venitul curat al institutului a crescut în raport cu înmulțirea activelor, este o falsitate sfruntată.

Dacă celea 485 mii coroane active mai mari ar fi produs nu mai mult decât barem 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub>%, venitul trebuia să se urce cu cel puțin 12 mii cor.

Profitul curat, arătat în Bilanț, cu 3028 cor. 36 fileri este un neadevăr. Pentru-că în anii trecuți marcele de prezență a directorului, direcțiunii și comitetului de supraveghiere se computau în anul de gestiune respectiv, acum însă aceste spese, sub numirea de tantieme, se vor plăti în sarcina anului curent 1901. Acelea fac, după propunerea de împărțire pos. 4, 5 și 6 peste tot 5702 cor. 45 fil. Subtrăși acestia din profitul curat, rezultă un **deficit** și nu profit de **2674 cor. 09 fl.**

Aceasta este starea faptică și nu cred, că se va afla mistificator, care să contra dovedească.

Mașcătatea raportului și incorectitățile, cum se presintă bilanțul, reiese și din următoarele:

Nu aminteste nimic despre afacerile mai de însemnătate, obvenite în decursul lăudatului an de gestiune, precum: încheierea tîrgului cu electrica; spesele îngreunătoare, plătite avocatului Dr. Aurel Munteanu; noue alegeri de funcționari, contrari cu regulamentul stabilit în adunarea generală extraordinară din anul trecut; cumpărarea și vinderea de realități; permutarea institutului în altă casă acurată și adaptarea aceleia pentru birou, apoi procurarea mobilelor luxurioase pentru sala direcțiunii și multe alte treburi, cari toate au tăiat afund în micșorarea venitului curat, respective au produs deficitul, ascuns în adins.

Raportul prea scurt, și bilanțul făcut pentru anul lăudat 1900 nu ne spune la cine se află contul curent, ce acoperire are și cu ce % câștig?

Ce realități se cuprind în suma de aproape 215 mii cor.?

Despre diverse conturi debitoare și interese restante, apoi % aceluia, pentru-ce nu se dau deslușiri?

Cum s'au calculat efectele publice? Pretensiunile dubioase încă nu sunt evidente, sau atari nu ocur?

Cu ce % s'au calculat interesele anticipat și restante?

Este dureroasă lamentarea direcțiunii, cu privire la expresiunea regretului, despre pornirile ziaristice, puse la cale în o foaie locală, adică »Activitatea« și în una din Buda-pesta în contra conducerii institutului, pe cari le declară de menite a slăbi încrederea mare, de cari au fost norocoși a face părtaș institutul (și pe ei bunii bunilor).

Prin acest pasagiu direcțiunea, dar' mai vîrtos directorul executiv, se nisuește a pune scâlș libertății de presă. Așa se vede, că direcțiunea »Ardelenii« este de acord cu toți acei factori patriotici, cari cu toată ocașiunea sunt aplicați a suprima cel mai scump drept, adică libertatea presei, care singură este chemată a sbiciui din fundament ilegalitățile, necorectitățile și abuzurile pe toate terencele vieții publice.

Așa se vede mai departe, că directorul executiv Dr. I. Mihui și-a uitat de făgăduința noastră, cari am înființat acest institut (câci ceialalți mulți colegi ai săi din direcțiune pe vremea aceea nici nu-i cunoșteam) că acela să fie condus totdeauna în simț liberal și adevărat românesc. Că institutul »Ardeleana« să fie promovătorul nisuiștelor noastre și economice, dar' și pur naționale.

Cine se încumează a suprima libertatea de presă, merită disprețul de obște și dacă este încă și Român, să face părtaș perceptelor din timpurile feudale atât de triste cu deosebire pentru noi Români.

Foaia locală »Activitatea« a dat loc unor incorectități săvârșite și prin aceasta a împlinit numai un postulat din programul său.

Că acusele ce i-s'a făcut, drepte și juste sau nedrepte și nejuste sunt, va fi chemat forul competent a le judeca cu obiectivitatea recerută.

Dacă direcțiunea ar fi observat prescripsele legilor, ale statutelor și regulamentelor în vigoare, n'ar fi fost expusă la încredințări, ca și cele publicate în »Activitatea« No. 2 și ca și cele auzite azi în plenul adunării generale. Naștere la toate acestea au dat lucrările necinstite și pline de interes privat a unora din direcțiune, cari pe departe au trecut marginile bunei cuvințe. Sub astfel de împrejurări, despre consolidarea acestui institut, nici vorbă nu poate fi.

În urma celor desvîlțite de membrul în direcțiune Ioan Mihaiu, celor afirmate de acțiunea Dr. Aurel Muntean, pe cari toate le susțin și eu și în fine, în urma celor înșirate de mine, fac următoarea propunere: Adunarea generală să decidă neîncredere direcțiunii, apoi amovarea aceluia și punerea sub acuză, pentru rebonificarea daunelor cauzate acțiunea, eară dela votare membrii direcționali și comit. de supraveghiere să fie eschiși.

Acțiunea Boca, neam cu senatorul David, căruia i-s'au făcut oare-cari promisiuni, pentru a fi aplicat jinerile său ca scriitor la

»Ardeleana« ridicându-se, zice, cine a făcu »Ardeleana«, să rămână și mai încolo.

Ne mai fiind altul insinuat la vorbire, să ridică directorul executiv Dr. I. Mihui și basat pe acțiunea sale, apoi pe cele ale membrilor de direcțiune și comitetului de supraveghiere, precum și pe unii acțiunea, anume aduși, să facă gură, drept scuze zice cam următoarele:

Dați-mi voe, că și eu păcătoșul să mă pot apăra atât pe mine cât și direcțiunea, de multele acuzări, făcute de antevorbitorii.

1. Este o batjocură a sorții, că după 16 ani tot în această sală, unde ne-am constituit, să ne numescă hoți, tâlhari și altcum; însuși străinii iau pălăria în mână înaintea noastră pentru progresele ce le-am dobândit. Să ne arete alții după 16 ani numai atâta câștig, cât am făcut noi; nu am băgat nici un finic în buzunar pe nedreptul. Venitul obținut atîrnă dela director.

2. Moșia dela Gola Kálmán a adus 2000 fl., venit pe seama institutului. Aceea s'a vindut pe basa unui contract încheiat cu Buda Bela înainte de cumpărare. Recunosc, că concludus nu a existat.

Spesele mele fac 45 fl., ear' ofertul preotului Dăncila a sosit prea târziu.

3. Că am plătit spese procesuale adv. Dr. Muntean este drept, însă responsabilitatea cade și asupra direcțiunii, care nu mi-a dat mandat special (cine este referinte clarissime? ai așteptat să facă propunerea Șimon baci? sau tetea Sivu ori Ghițu? pe a cărora sfaturi, nici când, nu ai dat o parachioară, fără totdeauna, trăgând cu ochiu cătră poticărașul, i-ai luat în zeflemea). Nici adunarea gen. nu mi-a dat indemnizare (vezi la un bagatel ceri indemnizare, ear' la vînzări și cumpărări de realități de zeci de mii, apoi la cont curent de 250 mii, pentru electrică, nu ai lipsă? ce mai logică vinerească de-a lui badea Todor!)

4. Cauza cu electrica lui R. Kaess este rentabilă, a adus deja 9000 fl. (ași dori să ved contul!) și sub împrejurările actuale aduce anual 20.000 fl., pot garanta venit de 5% și pe viitor și mai mult.

(Poștește și fă un bilanț neumflat, ipsisima verba, dela început și până azi, și te vei convinge, că institutul are perdere ear' câștig numai R. Kaess, ce pagubă, că nu ai timp să te ocupi și cu afacerile băncii).

5. Moara a luat-o Vulcu dela Kaess de-a dreptul. Aceasta nu se poate numi păcat. Kaess a dus-o rău cu moara cât a dus-o. Cine s'o conducă, dacă ar fi luat-o institutul? dacă ne suspiționați la chila de fărină? apoi la conducerea aceleia mai era lipsă încă de 50 mii fl. Mai departe ne încredințăm, că nu se poate controla venitul morii. Cărțile se vizitează în toată luna. Vulcu nu poate face »Cocolo mocolo«. (Ca membru în direcțiune, credem noi, că tocmai poate face, căci la din contră vă abdice alte servicii reciproce. Interesul de câștig la neguțatori este desvoltat, apoi și aci se poate aplica zicerea că o mână spală pe cealaltă și neguțatorul ajută pe poticăraș).

6. Că sunt părtaș la moară, nu voiesc a aminti, las la aprecierea acțiunea.

7. Pe casa »Szechenyi« am pus ochii de 4 ani, m'am pus în înțelegere cu Wagner. Ne ajungînd la rezultat, am promis lui Dr. Klein 1/2% remunerație pentru întreprindere, aceia sunt cei 485 cor. cheltuiți. Casa am cumpărat-o și cred că este la loc să ziceți un »să trăiască« pentru-că ai cumpărat-o. (Boca și Andreșcu la semnul dat de Iosif Orbona strigă un »să trăiască« puternic, ca la Dănc și Valea-mare).

8. E drept că am ridicat 6 cor. pentru încheiere, însă nu am ridicat salariul de 1000 fl. (salar de 1000 fl. nu ai avut nici când, clarissime).

9. Despre afacerea cu electrica lui Dr. Erdelyi nu am cunoștință pozitivă.

10. Că moșia lui Berivoy, dela Hunedoara, nu este câștig, pentru-că el a parcellat-o și cu prețul s'a achitat datorita aceluia.

11. Venitul dela moșia lui Gola Kálmán de 4200 cor. este susceptibil la fondul special de rezervă.

12. Interesele socotite la tantieme sunt corecte până la un filer. (Compt. Nicoară constată această împrejurare în plenul adunării prin o vorbire fulminantă. Să vede că





— Romanul unui câștig principal. In prăvălia de modă din Budapesta, strada Kerepes, era ocupată ca vînzătoare o fată, anume Margareta Kun. Din banii ce-i câștiga și-i păstra și-a cumpărat un los, și norocul n'a părăsit-o, căci a câștigat cu el 10.000 fl. Gîndul prim i-a fost acum, că se vadă de un bărbat, și astfel s'a adresat către o modistă, cu rugarea, ca să-i facă cunoștința unui tîner frumos, pentru care lucru i-a promis 100 fl. in ziua încredințării. Modista nu și-a spart mult capul cu căutarea bărbatului, căci și-a zis; acest rol, adecă de mire, îl poate, avea și soțul meu, și după-ce se încredința, ză și primesc suta de fl., el se poate face dispărut. Așa s'a și făcut. Bărbatul a plăcut fetei și nu peste mult s'au încredințat primind modista 100 de fl. Dar lucrul naibei! S'a întors roata norocului, căci într'o zi el a dispărut din oraș dimpreună cu mireasa cea nouă. Nainte cu câteva zile modista a primit dela ei o scrisoare, în care îi face cunoscut că ei se află fericiți pe drumul către America.

— O statistică despre sinucideri. Numărul sinuciderilor în Viena, în decursul lunilor Ianuarie, Februarie și Martie a anului curent, a fost, conform unei statistici, de 95.

— Panică într'o biserică. In biserica catolică din Posen, s'a produs a doua zi de sf. Paști ale Nemților o mare panică. In decursul serviciului divin s'a auzit deodată o alarmă de foc. Publicul se îndesa spre uși, și în învâlmășala cea mare mai mulți au fost greu răniți, ear' unui copil, doborît la pămînt, i-s'a zdrobit capul total.

### DIVERSE.

#### Cum se îmblânez animalele sălbatice.

Cu spaimă și uimire vedem pe îmblanzitorul de animale la lucru. El își vîră capul în gura leului, dă cu biciul în tigrul, își încolăcește șerpii în jurul gâtului său.

Îmblanzitorul de animale este socotit ca un model de putere și de îndrăzneală. In ori-ce moment își expune viața. Și când el dă cu biciul în bestiile cari sar urlând, atunci toți exclamă; «Asta e om!»

La Berlin a apărut nu de mult o carte sub titlul: Dresarea «animalelor», prin care se reduce cu totul meritul îmblanzitorilor.

Aceștia sunt oameni simpli, fără calități deosebite, foști lucrători, calfe de măcelărie etc. Foarte interesantă este lista pe care o

face autorul asupra inteligenței diferitelor animale:

Eată această tabelă:

1. Animale, cari se pot dresa prin înduplecare. Numai în casuri speciale se face apel la instinctele lor primitive. Intre acestea se numără maimuța, cănele, elefantul.

2. Animale la care frica joacă rolul cel mai mare. Inteligența animalelor ar permite aplicarea înduplecării, dacă sălbăticia lor nu ar împedea dresarea. Intre acestea se numără lei, tigrii, panterele și pisicele.

3. Un animal, la care înduplecarea are succes în cele mai multe casuri: cănele de mare.

4. Animale la cari se aplică nu mai în casuri excepționale metoda de înduplecare. La acestea se reușește numai prin inspira-re de frică, ca: asinul, calul, capra, șoarecii și cloțanii, papagalul, găștele, paserile răpitoare, porcul.

5. Animale la a căror dresare n'are nici un efect arta de înduplecare, ci numai foamea: porumbelul, ciocărlanul.

6. Animale, cari pot fi dresate prin influența muzicii: reptilele.

Autorul zice mai departe, în opul său, că îmblanzitorul trebuie să fie în prima linie comediant și om foarte îndrăzneț. A îmblân-

zi un animal nu înseamnă altceva decât a intra în cușca sa, fără a clipi din ochi.

Animalele sălbatice arată mare frică, când sunt surprinse; ele de frică se întind la pămînt. De momentul acesta trebuie să se folosească îmblanzitorul.

Nutrirea animalelor trebuie să o tacă îmblanzitorul cu un «hocus pocus» dramatic, trebuie să plesnească cu biciul, etc.

E o farsă privirea energică a îmblanzitorului, căci leului îi este indiferent, că e privit sau nu.

Porcii se dresază cu biciul. Li învață să balanseze, să aporțeze, și-i răsplătesc cu zahăr și grăsimi de vită, de multe ori însă și cu biciul.

Reptilele sunt ușor de dresat. Ele simt o mare plăcere când aud muzica. Șerpii python sunt aceia cu care se încing șarlatanii. Sunt animale foarte blânde. Când cântă cineva cu harmonica, ei es veseli din cușca lor.

Purcii se dresază foarte ușor. Li prind și la toate reprezentațiile cari le fac sunt provocați de o bucată de cărbune aprins, care se pune în dosul lor. Firește că ei fug și trag «carul» la care sunt înhâmați.

## Deschidere de prăvălie.

### Emerich M. Kovaltsik

a deschis la 10 Martie n. a. c., în edificiul hotelului „Central” din loc o

## Prăvălie de manufactură

in mare și mic

**Cel mai bogat asortiment** de pânze veritabile de Rumburg, mărfuri de in și damast, servicii de masă, canvasuri, cretoane, oxford, zefire, perkoline, șifoane, căptușeli, etc.; mărfuri curente, ghete, umbrele de ploaie și de soare, precum și tot felul de articli aparținători acestei branșe.

Cele mai bune fabricate!

Prima calitate!

Serviciu prompt și solid!

Cele mai ieftine prețuri originale de fabrică!

## „Minerva” inst. tipogr., societate pe acții

în Orăștie (Szászváros)

Opuri —  
Bilete de log.  
Broșuri —  
Circularc —  
Lil. de vizită  
Invitări —  
Bilanțuri —  
Acții —  
Cap. de epist.  
Placate —  
Ord. de dans  
Adrese —  
Compturi —  
Note —  
Preț Curent.  
Anunțuri —  
Registre —  
Imprimate —  
Couverte —  
Bilc de cun.  
Etc. etc. etc.

Există deja de 13 ani și este pro-văzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

## Institutul Tipografic

„Minerva”

pe lângă că efectuește ori-ce comande repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acurateța cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.

Cu privire la cerințele de sub Nr. 94.366/1899 a Exc. Lor dlor ministri de instrucțiune publică și agricultură și în raport cu cele de sub Nr. 66.366/1900 aduc la cunoștința on. autorități școlare și a diferitelor oficii, că

## mijlocul de desinfectare numit „Dustless” al lui Fonagy,

un fel de oleiu, cu care ungându-se padimentul nimicește baccilii aflători în praf, pe cari omul respirându-i îi causează diferite morhuri, mai ales tuberculoza, se poate procura exclusiv numai la mine. — Cu explicări amănunțite servesc cu plăcere.

Gustav Zobel, comerciant în Orăștie.